

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

THE PARTICULARITIES OF PREPARATION OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS TO SCIENTIFIC RESEARCH IN ESTABLISHMENTS OF HIGHER EDUCATION

У статті досліджено підходи до визначення різними науковцями понять «готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовність до дослідницької діяльності», які є ключовими у визначенні основних принципів підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у ЗВО. Нами сформульовано завдання, враховуючи постійно зростаючі вимоги суспільства до покращення якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, складником якої є науково-дослідна робота, недостатній рівень готовності до її проведення; недостатній рівень науково-методичного забезпечення; вимоги до студентів старших курсів щодо участі в науково-дослідній роботі й відсутність у ЗВО системно представлених форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідницької діяльності. Завдання дослідження полягає в обґрунтуванні основних принципів підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної діяльності у ЗВО з метою покращення якості їхньої професійної підготовки, а саме: системності, науковості, навчально-дослідницької, цілісності освітнього процесу, інноваційності, індивідуалізації, співпраці, діяльності, професійної мобільності, варіативності, творчості, неперервності. У результаті дослідження зроблено висновок, що окреслені принципи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи висувають певні вимоги до організації наукової, професійної та педагогічної діяльності у ЗВО, вони тісно взаємопов'язані один із одним і з особистістю майбутнього педагога. Упровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов зазначених принципів дасть змогу визначити актуальні завдання й проблеми наукових досліджень у майбутній професійній діяльності; виявити перспективи професійної діяльності, методи й умови її реалізації; здійснити аналіз педагогічних проблем, визначити їх структуру та обґрунтувати завдання.

Ключові слова: принципи формування готовності, готовність до науково-дослідної роботи, формування готовності до науково-дослідної роботи, формування готовності вчителя.

This article deals with the approaches of various scientists concerning the determination of concepts "readiness", "readiness to professional activity", "readiness to scientific research", which are essential in the determination of the main principles of preparation of future foreign language teachers to scientific research. We have set the task taking into consideration constantly growing society requirements concerning the quality of professional training of future foreign language teachers, the constituent part of which is readiness to scientific research activity, and insufficient level of readiness to its realization; the insufficient level of scientifically-methodical provision; requirements to the students of senior courses to participate in scientific research and absence in establishments of higher education systematically represented forms and methods of professional training organization of future foreign language teachers to scientific research. The task of our investigation consists in theoretical representing of the basic principles of preparation of future foreign language teachers to scientific research to improve the quality of professional training of students. In the result of the investigation we have defined and characterised the essential principles of preparation of future foreign language teachers to scientific research within the framework of the modern educational system, they are: principle of system, scientific principle, principle of integrity of educational process, principle of innovation, principle of individualization, principle of cooperation, activity oriented principle, professional mobility principle, variability principle, creativity principle, continuity principle. As a result of research, was made a conclusion, that the outlined principles of preparation of future teachers of foreign languages to scientific research pull out certain requirements to organization of scientific, professional and pedagogical activity in establishments of higher education, they are closely interrelated with each other and with the personality of a future teacher. Introduction of the marked principles into the educational process of professional preparation of future teachers of foreign languages will allow to define actual tasks and problems of scientific research in their future professional activity; to define the prospects of professional activity, methods and terms of its realization; to carry out the analysis of pedagogical problems, define the structure and substantiate a task.

Key words: principles of readiness formation, readiness to scientific research, readiness formation to scientific research, readiness formation of teachers.

УДК 37.211.24

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-13-1-2>

Баранова Ю.В.,
асистент кафедри
романо-германських мов і перекладу
Національного університету
біоресурсів і природокористування

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним із важливих складників професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є їх готовність до дослідницької діяльності, яка дає можливість стимулювати й розвивати творчий потенціал особистості. Науково-дослідна робота студентів дає змогу повною мірою проявити індивідуальність, творчі здібності, готовність до самореалізації особистості.

У ЗВО України студенти старших курсів зіштовхуються з проблемою виконання наукових досліджень через брак знань методології проведення досліджень, тому студенти мають залучатися до науково-дослідної роботи із самого початку навчання у вищій школі. Така практика сприятиме поглибленому вивченню фундаментальних наук, розвитку навичок роботи з джерелами інформації, вмінь виявляти проблемні питання, що потребують

вирішення; розвитку в студентів навичок та інтересу до самостійної роботи; вмінь визначити інтерес до дослідницької діяльності й розвивати творчі та пізнавальні схильності студентів; налагодити наукове спілкування з викладачами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з питання організації та готовності до науково-дослідної роботи виявив сталий, зростаючий інтерес до цього питання серед сучасних науковців.

Питання організації науково-дослідної роботи досліджували В. Сластьонін, Н. Боритко, І. Лернер, В. Загвязинський, В. Краєвський; проблему активізації дослідницької діяльності студентів висвітлювали А. Матюшкін, І. Лернер, М. Махмутов; процес формування дослідницьких умінь вивчався О. Митрош, Н. Кузьміною, С. Архангельським; питання готовності студентів до науково-дослідної роботи висвітлювали в наукових працях М. Князьян, Л. Султанова, Л. Вовк, Е. Скибанський, Н. Гавриш, Т. Шукшина, О. Микитюк, Н. Сичкова, О. Ольховська, Н. Ставрїнова; умови та принципи ефективного формування готовності майбутніх вчителів до науково-дослідної роботи досліджували В. Борисова, Г. Кловак, Г. Арчажникова, З. Ісаєва, Л. Коржова, А. Лушнікова, В. Лазарєва й інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На підставі аналізу вищезазначеної літератури варто зазначити, що питання підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи недостатньо вивчене в педагогічному досвіді.

Серед основних проблем:

– постійно зростаючі вимоги суспільства до покращення якості професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, складником якої є науково-дослідна робота, і недостатній рівень готовності до її проведення;

– вимоги до студентів старших курсів щодо участі в науково-дослідній роботі й відсутність у ЗВО системного обґрунтування форм і методів підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідницької діяльності;

Мета статті – обґрунтування основних принципів організації професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Великий обсяг досліджень сучасних науковців свідчить про актуальність визначення поняття «готовність».

У сучасній психолого-педагогічній літературі є різні погляди на поняття «готовність». Готовність визначають як умову успішного виконання діяльності; як вибірккову активність, що налаштовує особистість на майбутню діяльність; як регулятор діяльності; як придатність до діяльності; наявність певних здібностей; як психологічний стан, який виникає в суб'єкта для задоволення певної потреби [1, с. 96–97].

В. Прошкін дає визначення «готовності» як особистісного утворення, що визначає стан особистості суб'єкта і включає мотиваційно-ціннісне ставлення до цієї діяльності, систему методологічних знань, дослідницьких умінь, що дають змогу продуктивно їх використовувати під час вирішення професійно-педагогічних завдань [6].

Науковець А. Ліненко визначає готовність як цілісне утворення, яке характеризує емоційно-когнітивну й вольову мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певного спрямування [5, с. 56].

На думку різних науковців, «готовність» може бути загальною і спеціальною; психологічною та практичною; довготривалою й ситуативною; особистісною та функціональною; моральною та професійною; соціально-психологічною.

На думку вчених В. Сластьоніна й О. Усаї, серед основних компонентів готовності майбутніх учителів іноземних мов до педагогічної діяльності можна визначити психологічну, теоретичну та практичну готовність.

Одні науковці підкреслюють, що готовність включає в себе не лише професійні знання, уміння й навички, а й певні особистісні риси. Інші автори підкреслюють потенційні можливості готовності в забезпеченні мобілізаційності на включення в професійну діяльність (А. Ліненко), внутрішніх умов для успішного професійного саморозвитку (О. Пехота), високого рівня професійного саморозвитку (Г. Троцко). Готовність є як результатом професійно-педагогічної підготовки, так й умовою успішної професійної діяльності. Отже, основними характеристиками готовності до педагогічної діяльності можна визначити такі: динамічність, стійкість, цілісність [2].

Тобто науково-дослідна робота майбутніх учителів іноземних мов повинна бути *професійно орієнтованою*.

З. Ісаєва під поняттям «професійна готовність» учителя до організації дослідної роботи розуміє інтегральну властивість особистості вчителя, структура якої охоплює мотиваційний, когнітивний та операційний компоненти, що забезпечують успішне вирішення завдань навчання й виховання школярів [3, с. 9].

В. Лазарєв, Н. Ставрїнова визначають готовність до дослідної діяльності як комплекс рис особистості, необхідних їй для виконання функцій суб'єкта дослідної діяльності [4, с. 55].

На думку Л. Коржової, готовність студентів до проведення наукових досліджень – інтегральне особистісне новоутворення, яке охоплює стійке прагнення до творчого наукового пошуку в галузі освіти, наявність спеціальних знань і вмінь, а також комплекс індивідуально-психологічних і характерологічних особливостей, що забезпечують високу ефективність професійного функціонування [3, с. 9].

О. Білостоцька відзначає, що готовність майбутніх педагогів до науково-дослідної роботи зумовлюється системами знань і вмінь, дослідницькими та морально-вольовими рисами особистості, інтелектуальним розвитком і позитивним ставленням до дослідницької діяльності.

Аналіз вищевказаної наукової літератури дає нам змогу виділити й охарактеризувати основні принципи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у ЗВО: *системності, науковості, навчально-дослідницький, цілісності освітнього процесу, інноваційності, індивідуалізації, співпраці, діяльності, професійної мобільності, варіативності, творчості, неперервності* [7].

Принципи – це кінцеві положення, на базі яких здійснюється вибір форм, методів і змісту навчання.

Принцип системності – першорядний принцип, що передбачає те, що кожне явище, процес, об'єкт взаємопов'язані з іншими об'єктами та процесами, утворюють єдине ціле. Процес формування в майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів.

Принцип науковості освіти передбачає відповідність змісту освіти рівню розвитку сучасної науки. Цей принцип забезпечує процес формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до дослідницької діяльності спираючись на наукові знання.

Навчально-дослідницький принцип передбачає залучення майбутніх учителів іноземних мов до активної пізнавальної діяльності, розвиток творчого потенціалу студента, виховання культури мислення, оволодіння методологією науки, виховання спеціаліста, здатного до вирішення проблем і завдань у професійній і науковій сферах, формування дослідницьких компетенцій і вмінь.

Принцип цілісності освітнього процесу ґрунтується на єдності та взаємодії наукової й навчальної діяльності майбутніх учителів іноземних мов, коли наукова діяльність доповнює навчальну й навпаки.

Принцип інноваційності передбачає інтеграцію інноваційних, педагогічних та інформаційних технологій, що забезпечує вищу якість підготовки майбутніх учителів іноземних мов відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Принцип індивідуалізації забезпечує організацію навчального процесу, коли майбутній учитель іноземних мов, залежно від індивідуальних здібностей, вікових особливостей, потреб та інтересів, має можливість самостійно обрати форми, методи, засоби навчання й педагогічні технології.

Принцип співпраці передбачає розвиток між учасниками освітнього процесу суб'єкт-суб'єктних відносин, що ґрунтуються на рівноцінності, повазі,

довірі, відповідальності, взаємодопомозі, реалізації потреби в самоактуалізації, саморозвитку та самореалізації.

Принцип діяльності побудований на тому, що формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи має позитивний результат унаслідок власної активної діяльності студента, що спрямована на отримання нових знань, умінь, усвідомлення педагогічних цінностей.

Принцип професійної мобільності передбачає готовність і спроможність майбутніх учителів іноземних мов опановувати досягнення в педагогічних технологіях і філології, впроваджувати знання в педагогічну практику, швидко реагувати на нововведення, займатися самоосвітою та підвищенням кваліфікації.

Принцип варіативності ґрунтується на здатності використовувати в процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов інноваційні навчальні ресурси, різноманітні види й форми представлення навчального матеріалу, часу засвоєння, самостійний вибір індивідуального плану навчання, способів вирішення завдань.

Принцип творчості передбачає здатність майбутнього учителя іноземних мов до творчої діяльності, потребу в прояві ініціативності, оригінальності під час вирішення вправ і генерування ідей.

Принцип неперервності – прагнення майбутнього вчителя іноземних мов до постійного самовдосконалення, що дає йому змогу розробити й упровадити власну траєкторію особистісного та професійного зростання.

Висновки. У дослідженні нами здійснено аналіз понять «готовність», «готовність до дослідницької роботи», «готовність до професійної діяльності»

Ураховуючи вищевикладене, можемо підсумувати, що окреслені принципи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи висувають певні вимоги до організації наукової, професійної та педагогічної діяльності у ЗВО, вони тісно взаємопов'язані один із одним і з особистістю майбутнього педагога.

Упровадження в освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов *принципів системності, науковості, навчально-дослідницького, цілісності освітнього процесу, інноваційності, індивідуалізації, співпраці, діяльності, професійної мобільності, варіативності, творчості, неперервності* дасть змогу визначити актуальні завдання й проблеми наукових досліджень у майбутній професійній діяльності; виявити перспективи професійної діяльності, методи й умови її реалізації; здійснити аналіз педагогічних проблем, визначити їх структуру та обґрунтувати завдання.

Подальші перспективи вбачаємо в продовженні дослідження з метою глибшого розкриття

змісту, форм і методів щодо реалізації принципів професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білостоцька, О. Готовність майбутніх учителів до науково-дослідної роботи. *Вісник Львівського університету*. 2009. № 25. С. 96–102.
2. Вербиненко Ю.І. Професійна готовність до педагогічної діяльності. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів*: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету. Дрогобич, 2013. С. 119–124.
3. Исаева З.А. Формирование у студентов университета профессиональной готовности к организации исследовательской работы со школьниками: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01. Алма-Ата, 1989.
4. Лазарев В.С., Ставринова Н.Н. Критерии и уровни готовности будущего педагога к исследовательской деятельности. *Педагогіка*. 2006. № 2. С. 51–59.
5. Линенко А.Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности: дисс. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.01, 13.00.04. Киев, 1996. 378 с.
6. Прошкін В.В. Формування готовності майбутніх вчителів до науково-дослідної роботи в процесі університетської підготовки. *Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка*. Луганськ, 2011.
7. Matviienko O. Theoretical bases of teacher's professional formation Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. Psychology. Pedagogy and Education. Edizioni Magi Roma, Italy. 2016. P. 237–239.